

*žene u crnom
beograd*

Izveštaj

**Izveštaj – maj, jun, jul,
avgust 2023.**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnem.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnem.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju..

Izveštaj

**maj, jun, jul,
avgust 2023.**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrn timer.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrn timer.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju.

Ulične akcije:

Ulične akcije: U ovom izveštajnom periodu organizovale smo osam (8) akcija,

a takođe smo aktivno učestvovala i u drugim uličnim akcijama:

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke...

KOMEMORACIJE/OBELEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA NAD CIVILNIM STANOVNIŠTVOM, TOKOM I NAKON RATOVA, NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

Kruševac, 24. maj

Kruševac, 24. maj „Pamtimo hrabri otpor žena 1999.“ –

Udruženje žena 'Peščanik' iz Kruševca i Žene u crnom iz Beograda obeležile su 24. godišnjicu protesta građanki i građana Rasinskog okruga protiv prisilne mobilizacije 1999. Akcija je održana 24. maja – Međunarodni dan ženskih akcija za mir i razoružanje.

I ovom prilikom je upućen zahtev *državi Srbiji i lokalnoj upravi u Rasinskom okrugu da 24. maj proglase Danom sećanja na majske proteste i hrabri otpor* građana i građanki Kruševca i Rasinskog okruga.

Učesnice akcije su držale sledeće transparente:

- *Pamtimo hrabrost žena Rasinskog okruga*
- *Pamtimo ženski otpor prisilnoj mobilizaciji*
- *Pamtimo majske proteste žena – 1999!*
- *Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje!*
- *Stop nasilju!*
- *Stop oružju!*
- *ltd.*

Tokom akcije su deljeni leci, reakcije su bile pozitivne sve dok jedan muškarac nije počeo da urla:

„Sve Žene u crnom treba poslati u logor“!

Policijci u kolima, koja su bila negde u blizini, nisu reagovali...

Jedna građanka nas je podržala rečima: Ja se slažem sa svim što držite i tražite!

U akciji je učestvovalo dvadesetak (20) aktivistkinja.

Beograd, 19. jun

Beograd, 19. jun " Stop silovanju u ratu!"

Povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u ratu, Žene u crnom, Autonomni ženski centar i Inicijativa mladih za ljudska prava u Srbiji, organizovali su protest u crnini i ćutanju **Pamtimo žene silovane u ratu – pamtimo žene Foče**, 19. juna 2023. godine od 13h do 14h, na Trgu Republike u Beogradu.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- *Pamtimo žene silovane u ratu*
- *Silovanje u ratu je ratni zločin*
- *Pamtimo žene Foče*
- *19. juni – Međunarodni dan borbe protiv seksualnog nasilja u ratu*
- *Država Srbija ne priznaje ratni zločin silovanja – Priznajte!*

Na protestu je učestvovalo dvadesetak (20) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 10. jul

Beograd, 10. jul

„Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici“ – povodom **28. godišnjice** genocida u Srebrenici, Žene u crnom su, na Trgu Republike u Beogradu, održale u crnini i ćutanju mirovnu akciju pod parolom *“Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici”* koja se sastojala iz sledećih elemenata:

- **Instaliranja simboličkog/živog memorijala** – nastavak izgradnje spomenika žrtvama srebreničkog genocida nakon što su odbijeni su naši višegodišnji zahtevi da se odobri izgradnja trajnog spomenika žrtvama genocida u Srebrenici u Beogradu. Aktivisti/kinje su držali crno platno/crni flor - simbol bola i žalosti - sa natpisom **‘Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici’, kao i transparente: Solidarnost – Srebrenica – Žene u crnom“ i Odgovornost.**

- **8372 – scenska akcija** - iznošenje na javnu scenu broja ubijenih u genocidu predstavlja uvažavanja dostojanstva žrtava, kao i uvažavanje sudski utvrđenih činjenica. Činom ispisivanja solju **8372** na pločniku simbolički je upisano ono što se poriče/falsifikuje/umanjuje u većinskoj javnosti Srbije – razmere genocida u Srebrenici. Na najvišem stepeniku spomenka 'kod Konja' aktivistkinje su držale crni transparent na kojem je srebrenom bojom upisano **8372**.

Bele ruže – simbol nežnosti i uzvišenosti, brige i pažljivosti prema žrtvama genocida, podeljene su učesnicama/ima, koje su potom pojedinačno polagane na pločnik pored broja **8372**.

- Činjenična istina o genocidu – koju većina ljudi u Srbiji ne želi da vidi, da zna ni da prihvati; obelodanjanjem odavno poznatih činjenica iskazano je saosećanje i solidarnost sa žrtvama. iznoseći na javnu scenu podatke o genocidu u Srebrenici:
- Genocid u Srebrenici je izvršen uz direktnu podršku režima iz Srbije.
- Genocid u Srebrenici je izvršen od **11. do 22. jula 1995.**

- U genocidu je ubijeno je **8.372** bošnjačkih muškaraca između **12 i 77** godina.
- Mesta masovnih egzekucija: Jadar, Cerska, Tišća, Grbavci, Orahovac, Pilica, Branjevo.
- U genocidu učestvovalo je preko **20.000** pripadnika srpskih oružanih formacija.
- Posmrtni ostaci ubijenih pronađeni su u preko **60** masovnih grobnica.
- Svi autobusi za deportacije su bili iz Srbije: 7. juli-Šabac, Strela-Valjevo, Raketa-Užice...
- Evropski parlament je 15.01.2009. 11. juli proglasio Danom sećanja na genocid u Srebrenici.
- Ratko Mladić je **8.06.2022.** osuđen na doživotni zatvor.
- Haški tribunal je osudio **12** osoba za genocid u Srebrenici na **255** godina zatvora.
- **Uklonite mural ratnog zločinca Ratka Mladića!** – čin pobune protiv murala koji slave ratnog zločinca osuđenog za genocid u Srebrenici, zahtev da se uklone murali koji se nalaze po celoj Srbiji.

Došavši na trg našli smo dve žene koje su držeći u rukama transparente kojima se negira genocid u Srebrenici zauzele poziciju neposredno ispod spomenika i nisu želele da se udalje. Uniformisani policajci postavili su kordon između nas i njih.

Pitale smo policajce kada je taj njihov skup prijavljen, a policajci su se pravili da ne čuju pitanje ili nisu hteli da nam kažu – očigledno im je bilo zabranjeno da sa nama komuniciraju. Nakon što je isto pitanje postavljeno prisutnom inspektor, on se udaljio sa lica mesta, obavio telefonske konzultacije, verovatno sa nadređenima, a po povratku ubedio pomenute dve žene da se udalje od spomenika, nakon čega su se one priključile grupi koja je sa druge strane trga ometala akciju. Naime, i pre dolaska Žena u crnom, na Trgu Republike se okupila grupa od dvadesetak osoba – većim delom muškaraca i par žena koji su ometali akciju vređanjem, urlanjem, pretnjama:

- *Srebrenica nije genocid!*
- *Ratko Mladić – srpski heroj!*
- *Ratko Mladić borio se protiv terorizma, junački je bitke bio...*
- *Nabijem vas na 8372!*
- *Opet će vas Mladić jebati!*
- *Vi ste sramota Srbije!*
- *Sve ćete u logor!*
- *Ovo je Srbija, vi ste došle da se kotite!*
- *Napolje iz Srbije!*
- *Pičke jedne!*
- *Vidi ih – kako su ružne, glupe, nema nijedne lepe!*
- *Stide vas se vaša deca i unuci!*
- *Sofija – kako te nije sramota! (Upućemo Sofiji Todorović, Inicijativa mladih za ljudska prava)*

- *Kurvetino Staša – Zajovička biraj kovčeg! (aktivistkinja ŽUC-a)*
- *Miloše čupavi, naći ćemo te! (aktivista ŽUC-a),*
- *Doći će naše vreme, tada ćete da vidite!*

Pri kraju akcije bačeno je par jaja iz pravca spomenika, a na samom kraju pomenuta grupa skandirala je: Živeo Ratko Mladić, Živela Srbija, Živela Republika Srpska.

U ovoj akciji je učestvovalo preko pedeset (**55**) aktivistkinja i aktivista iz Beograda, Novog Sada, Leskovca, Vlasotinca, Kruševca, Kraljeva, Novog Pazara, Pančeva itd.

Posle povratka sa dženaze u Potočarima, 11.07.2023. godine, oko 20:30h, aktivistkinje ŽUC-a sun a ulaznim vratima zgrade, u kojoj se nalaze prostorije Žena u crnom (Jug Bogdanova 18) videle nalepnice sa likom osuđenog ratnog zločinca Ratka Mladića na kojima je pisalo: *Ratko Mladić je heroj i Srebrenica nije genocid.*

FEMINISTIČKE, ANTIFAŠISTIČKE, ANTIRATNE, ANTIRASISTIČKE, ANTIMILITARISTIČKE AKCIJE:

U ovom periodu organizovale smo sledeće ulične akcije:

Zrenjanin, 1. maj – Marš solidarnosti povodom **Međunarodnog dana rada** održan je u organizaciji Zrenjaninskog socijalnog foruma, Roza – grupa za radna prava žena a desetak aktivista/kinja ŽUC-a je učestvovalo u ovom maršu, kao i drugim aktivnostima povodom 1. Maja.

Beograd, 12. maj i 16. jun

Beograd, 12. maj i 16. jun „Verujem Mileni Radulović“ -protest ispred suda (10:00) u Beogradu (Palata pravde) u organizaciji Žene u crnom, feministička inicijativa Verujem ti, Ženska solidarnost i Autonomni ženski centar protest ispred Palate pravde u Beogradu povodom suđenja Miroslavu Miki Aleksiću, optuženom za silovanja i seksualno zlostavljanje.

Držale smo transparente na kojima je pisalo:

- *Verujemo Mileni Radulović*
- *Silovali su u ratu, siluju i u miru...*
- *Pravda za žrtve, kazna za počinioce*

U ovim protestima je učestvovalo **desetak (10)** aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 18. maj

Beograd, 18. maj „Stop ubijanju žena!“ – povodom 18. maja – Dana sećanja na žene žrtve nasilja, Žene u crnom i Autonomni ženski centar su organizovale stajanje u crnini i ćutanju ispred Narodne Skupštine Republike Srbije.

Na protestu su bili istaknuti inicijali ubijenih žena, godine njihove starosti i mesto stanovanja.

Takođe, bili si istaknuti i transparenti:

- *Stop ubijanju žena*
- *Tražimo Odgovore*
- *Infografik koji pokazuje neadekvatno postupanje institucija u slučaju ubistva žene u Pirotu*

Protest je ometao režimski nasilnik Simo Spasić, inače predsednik Udruženja porodica kidnapovanih Srba sa Kosova.

- *Žene u crnom su predratne, ratne i postratne profiterke*
- *Njima niko nije ubijen*
- *One se bogate na kostima mrtvih*
- *Ne bih žalio da te robijam pet godina samo da te oslepim! (upućeno Staši Z.)*

Na protestu je učestvovalo dvadesetak **(20)** aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 7. jun

Beograd, 7. jun „Sve za mir, zdravlje i znanje, ništa za naoružanje“ – antimilitarističko-feminističku akcija u okviru Međunarodne nedelje akcija protiv malokalibarskog naoružanja (International Action Network on Small Arms/IANS).

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Sve za mir, zdravlje i znanje, ništa za naoružanje
- Stop nasilju
- Stop oružju
- Žene u crnom protiv militarizma

Na protestu je učestvovalo petnaestak (15) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 26. jul

Beograd, 26. jul „Stop ratu u Ukrajini“ – antiratni protest u centru Beograda na kojem su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Stop ratu u Ukrajini – na srpskom, ukrajinskom, ruskom, engleskom
- 518 dan rata u Ukrajini – na ukrajinskom i srpskom jeziku
- Putin – ratni zločinac
- Vulin – Putinov agent progoni Ruse po Beogradu!

(Aleksandar Vulin je predsednik Bezbednosne informativne agencije/ BIA Srbije i odgovoran je za represiju i progon ruskih antiratnih aktivista koji su potražili utočište bežeći od rata i mobilizacije).

U akciji je učestvovalo petnaestak (15) osoba.

Od početka protesta koji se održavaju svake subote 'Srbija protiv nasilja' učestvujemo kao građanke.

Takođe smo učestvovala u antiratnoj akciji **30. jula** u organizaciji Ruskog demokratskog društva – protestu protiv progona ruskih aktivista u Beogradu.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoji se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

POSEĆIVANJE MESTA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA POČINJENIH TOKOM RATA I NAKON RATA NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

Zvornik 31. maj i 1. jun

31. maj i 1. jun, Zvornik (Bosna i Hercegovina) – povodom 31. godišnjice zločina nad civilima na području Zvornika: **tokom maja i juna 1992. srpske oružane formacije vršili su zločine etničkog čišćenja, pljačke, torture, ubijanja...** 31. maja 1992. godine prognao je više hiljada civila bošnjačke nacionalnosti iz 13 sela sa područja opštine Zvornik, a oko **700** muškaraca potom je ubijeno u mestu Gerina klanica. Od **1573** nestalih tokom 1992. godine na području opštine Zvornik, eshumirani je identifikovano **1040** osoba, a još uvek se traga za **533** nestala lica.

Žene u crnom su učestvovala u komemorativnim skupovima, zajedno sa Udruženjem žrtava opštine Zvornik:

31. maj 2023:

- **Poseta konc-logoru Pilica** (nekadašnji Dom kulture, sad ruševina) u kojem je ubijeno **595** muškaraca bošnjačkog imena; samo su dva preživela, jedan od njih je umro 2017 godine;

- **Skočić** – poseta groblju/mezarju u selu Skočić, naseljenom romskim stanovništvom; **17. jula 1992.** paravojna formacija 'Simini četnici' iz Srbije upali u selo, pljačkali, silovali Romkinje, koje su odvedene u seksualno ropstvo u Srbiju; ubijeno je **27 Roma**, od toga osma pripadnika porodice Ribić. U Skočićima je svedočio Zijo Ribić, jedini preživeli u ovom masakru.
- „**Klišanska noć straha i neizvesnosti**“ istorijski čas u selu Klisa o zločinu počinjenom **31. maja 1992.** kada su srpske oružane snage saterale više hiljada civila iz 13 sela sa područja opštine Zvornik. Ovom prilikom prikazan je dokumentarni film 'Zvornik' autora Avda Huseinović o ratnim zločinima na području Zvornika.

1. jun 2023.

- **Mirovni marš 'Stazom smrti'** sa porodicama žrtava i preživelim;
- **Odavanje pošte žrtvama u Memorijalnom centru u Bijelom potoku;**
- „**Ramin grob**“ – **poseta masovnoj grobnici;** Komisija za nestale BiH **1997.** godine eshumirala **274** osoba, koji su identifikovani i 1999. i sahranjeni na Memorijalnom centru Memići u Kalesiji;
- **Karakaj** –
- **poseta bivšem konc-logoru u srednjoškolskom centru u Karakaju,** gde je deportovano više od **700** muškaraca, među kojima je bilo i maloletne dece i starijih od 80 godina, gde su ubijeni;
- **Ukop/dženaza četiri (4) osobe na groblju/mezarju u Memorijalnom centru Memići/Kalesija Gornja.**

Srebrenica 7.-10. jul

Srebrenica 7.-10. jul "Marš mira – trasom smrti do slobode"

- *Nezuk - Potočari/Srebrenica, Bosna i Hercegovina.* Nakon okupacije Srebrenice, jula 1995 godine od strane srpskih oružanih formacija, pod vođstvom ratnog zločinca Ratka Mladića, bošnjački civili su, bežeći od zverstava, pokušavali da nađu spas putem od Potočara do Nezuka. Nažalost, većina ih je ubijena, a veoma mali broj se spasio. Marš, u trajanju od 3 dana, dužini preko 100 km predstavlja, pre svega, odavanje počasti žrtvama genocida, kao i podsećanje na masovne i stravične zločine. U ovim marševima učestvuju više hiljada ljudi, pre svega iz BiH, ali i celog sveta.

Žene u crnom svake godine učestvuju u ovom maršu, a u ovogodišnjem su na Maršu mira učestvovali: *Jelena Jaćimović, Mirko Medenica i Ramiz Berbić.*

Potočari/Srebrenica, 11. jul „Solidarnost i odgovornost“

– u skladu sa politikom solidarnosti i odgovornosti, Žene u crnom su učestvovala u komemoraciji/dženazi u Potočarima/Srebrenica, gde smo, zajedno sa porodicama žrtava srebreničkog genocida, prisustvovala ukopu **30** posmrtnih ostataka žrtava. U Memorijalnom centru u Potočarima dosad je ukopana **6.721** žrtva.

14. jul Lučani

U Memorijalnom centru u Potočarima dženazi je prisustvovalo **10** aktivistkinja i aktivista iz Mreže Žena u crnom iz Srbije (Beograd, Leskovac, Vlasotince, Kraljevo, Novi Sad Pazar). U Memorijalnom centru takođe smo održale komemorativni skup sa porukama/transparentima (Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici, Solidarnost, Odgovornost, Žene u crnom – Srebrenica itd.

14. jul Lučani "Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana" - u znak solidarnosti i saosećanja sa porodicom Milivojević iz Lučana (zapadna Srbija) aktivistkinje Žena u crnom iz Beograda prisustvovala su pomenu na groblju u Lučanima povodom šeste godišnjice pogibije Milomira Milivojevića. U fabrici "Milan Blagojević-Namen ska" iz Lučana 14. jula 2017. godine od eksplozije baruta poginuli su radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović. Porodica Milivojević traži od državnih organa da rasvetle okolnosti tragedije u fabrici. Pred Osnovnim sudom u Ivanjici vodio se krivični postupak od oktobra 2019. do maja 2023. i aktivistkinje ŽUC-a su pratile sva ročišta.

KAŽNJIVOST ZLOČINA – PUT DO PRAVEDNOG MIRA: PRAĆENJE SUĐENJA U SPECIJALNOM SUDU

Suđenje za ratni zločin u Kravici

Pred Većem za ratne zločine/Specijalni sud u Beogradu osam pripadnika Specijalne brigade Vojske Republike Srpske optuženi su za ratni zločin (ubistvo **1.313** Bošnjaka, u okviru srebreničkog genocida, 13. jula 1995. godine).

Da podsetimo: Optužnica za zločin u Kravici podignuta je početkom 2016. godine. To je bio početak najznačajnijeg suđenja pred Višim sudom u Beogradu/Specijalni sud, jer se radi o srebreničkom genocidu. Međutim, 14. jula 2017. godine, Apelacioni sud je doneo odluku da se poništi optužnica za ovaj zločin, koji inače nije kvalifikovan kao genocid, jer je podignuta u trenutku kad Tužilaštvo za ratne zločine/TRZ nije imalo glavnog tužioca. Suđenje je nastavljeno novembra 2017. godine.

U ovom izveštajnom periodu, održano je samo jedno (1) ročište, ali je i ovo ročište trajalo petnaestak minuta.

Suđenje je odloženo jer su advokati optuženih to zahtevali sa sledećim obrazloženjem: jedan optuženi (Milivoj Batinica) je odsutan zbog 'bakteriološke infekcije', drugi (Aleksandar Dačević) zbog 'problema u saobraćaju' a treći (Jovan Petrović) zbog 'visokog krvnog pritiska'. Branilac optuženog *Jovana Petrovića* je sudskom veću ponudio medicinsku dokumentaciju o tome da njegov branjenik ima visok krvni pritisak.

Ovo suđenje je praćeno stalnim obstrukcijama: ročišta se stalno odlažu zbog nepojavljivanja svedoka, neaktivnosti tužilaštva i odustajanja zaštićenih svedoka usled pretnji koje dobijaju.

Ročištu su prisustvovala i članice udruženja iz Srebrenice i Đulića/BiH, kao i četiri aktivistkinje ŽUC-a. Sledeće ročište je zakazano za **29.** septembar.

ŽENSKI SUD – FEMINISTIČKI PRISTUP PRAVDI

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija). Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

Završni događaj u Sarajevu nije kraj procesa, već naprotiv, podsticaj da se iz feminističke perspektive nastavi sa kreiranjem novih modela pravde. To je obaveza pre svega prema svedokinjama, ali i izraz naše odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti.

U nastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), neke članice bivšeg Organizacionog odbora Ženskog suda (OOŽS) koji je delovao do događaja u Sarajevu učestvuju sporadično (Fondacija 'Cure', Sarajevo) dok su se ostale članice OOŽS podržavaju aktivnosti bez aktivnog učešća.

Ka organizovanju Ženskog suda – slučaj Foča – održane su sledeće pripremne aktivnosti:

**Tuzla/Bosna i Hercegovina,
5. i 6. maj**

Tuzla/Bosna i Hercegovina, 5. i 6. maj – susret/radni sastanak, a u okviru nastavka procesa Ženskog suda – feministički pristup i pripremnih aktivnosti ka organizovanju Ženskog suda o ratnom zločinu silovanja – slučaj Foča.

Susret su organizovale Žene u crnom, Beograd u saradnji sa NVO Novi horizonti, Tuzla, a učestvovala su: *Halida Konjo Uzunović, Ilvana Konjo, Zenija Hajdarević*, Foča/Sarajevo, *Kemalemir Frašto/Frašto* (zoom iz SAD-a); *Edina Karić*, Tuzla, svedokinja na Ženskom sudu, *Mira Vilušić i Merima*, Novi horizonti, Tuzla, aktivistkinje ŽUC-a iz Beograda (*Violeta Đikanović i Staša Zajović*) i *Sanja Pavlović* (Autonomni ženski centar/AŽC, Beograd).

Od aktivnosti na ovom radnom sastanku izdvajamo:

- **O iskustvima tokom procesa organizovanja ŽS**
- **Ja svjedočim: O iskustvima seksualnog nasilja u ratu – slučaj Foča**

Svedočile su žene iz Foče, Tuzle, a putem zoom-a i muškarac iz Foče, koji živi u SAD-u.

- **Feministička radionica i dogovori o zajedničkim aktivnostima u narednom periodu** – precizno su dogovoreni svi detalji Ženskog suda – slučaj Foča (26. jun 2023.)

Online radni sastanci – održani su 26. maja i 3. juna, učestvovala su svedokinje i svedok, organizatorke i terapeutkinja.

Feministička etika brige – feministička terapeutkinja Ženskog suda Mira Vilušić iz Tuzle/BiH pružala je kontinuiranu podršku svedokinjama i svedoku u okviru priprema za Ženski sud - slučaj Foča (grupni i individualni rad sa svedokinjama i svedokom). Desetak sastanaka održano je putem zoom-a, kao i u Sarajevu 8. juna 2023.

Rad sa umetničkim kolektivima – osmišljavanje događaja, izrada štampanog materijala, logističke priprema itd.

Komunikacija sa saradnicama Ženskog suda – slučaj Foča – tokom maja i juna održano je više radnih sastanaka – dogovora, uglavnom putem zoom-a.

Transkript – sa sastanka u Tuzli (19 str.)

Beograd, 26. jun – Ženski sud: feministički pristup pravdi – slučaj Foča

Ženski sud – prostor za svedočenja žena o iskustvu nepravdi pretrpljenih tokom rata i u miru – umjesto objekata nepravdi i nasilja, žene postaju subjekti pravde.

Ženski sud – feministički pristup pravdi – čini vidljivim kontinuitet nepravdi i nasilja nad ženama, i u ratu i u miru, i u privatnoj i u javnoj sferi; obelodanjuje isprepletenost i međusobnu povezanost svih vidova nasilja (rodnog, etničkog, socio-ekonomskog, militarističkog, političkog, itd.) i njegovog uticaja na žene; čini vidljivim kontinuirani otpor žena ratu, seksizmu, militarizmu, nacionalizmu.

Beograd, 26. jun

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije.

Završni događaj Ženskog suda – feministički pristup pravdi održan u Sarajevu (maja 2015.) podstakao je razvijanja novih modela pravde iz feminističke perspektive. To je čin preuzimanja odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti, zločinima počinjenim nad civilnim stanovništvom, pre svega ženama. Posledice tih zločina na svekodnevnicu žena su, i posle više od trideset godina, sveprisutne – na emocionalnom, ekonomsko-socijalnom, političkom, kulturnom planu.

Ženski sud – slučaj Foča

Tokom rata u Bosni i Hercegovini (1992.-1995.), Foča je bila mjesto sistematskog seksualnog nasilja i silovanja u ratu u Bosni i Hercegovini. Zahvaljujući hrabrosti žena iz Foče i iz cijele BiH prokrčen je put ženama širom planete u borbi za kažnjivost ratnog zločina silovanja. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je prvi put na slučaju Foča utvrdio da se seksualno ropstvo smatra zločinom protiv čovečnosti. Ipak, i pored ove istorijski značajne presude, neki od seksualnih zločina nad ženama i muškarcima Foče, nažalost, nisu objelodanjeni niti priznati, već su prećutani i zaboravljeni... Zato želimo da nastavimo, zajedno sa ženama i muškarcima Foče, da zahtijevamo pravdu za žrtve seksualnih zločina u Foči i šire (Aneks 2).

26. juna 2023.

26. juna 2023. godine, Žene u crnom i Autonomni ženski centar su u Beogradu, u Prostoru Miljenko Dereta, uz podršku sledećih organizacija: Horizonti, Tuzla, Centar za žensko i mirovno obrazovanje – Anima, Kotor, Crna Gora, Centar za žene žrtve rata, Zagreb, Fondacija Cure, Sarajevo; i umetničko-aktivističkih kolektiva: Škart, Dah teatar, Prostor Miljenko Dereta, Beograd i Art klinika, Novi Sad, organizovale Ženski sud: slučaj Foča.

Ženski sud su otvorile: **Staša Zajović**, Žene u crnom, Beograd/Srbija i Šejla Kamerić, umjetnica, Sarajevo/Bosna i Hercegovina, dok su izložbu „Pamtimo zločine – slučaj Foča” otvorili **Dragan Protić**

Prota, Škart i **Goran Lazin**, Žene u crnom, Beograd/Srbija.

Na Ženskom sudu su svedočile/i:

Ilvana Konjo, Foča/Sarajevo

Kemalemir Frašto, Foča/SAD

Zenija Hajdarević, Foča/Sarajevo i

Halida Konjo Uzunović, Foča/Sarajevo.

Za njihova svedočenja, kontekst su dale saradnice Ženskog suda:

Sonja Biserko, Helsinški odbor za ljudska prava, Beograd

Edina Bećirović, profesorka sigurnosnih studija Univerziteta u Sarajevu

Marijana Senjak, feministička terapeutkinja Ženskog suda, Zagreb

Sanja Pavlović, Autonomni ženski centar, Beograd i **Mina Damnjanović**, Žene u crnom, Beograd/Berlin.

Ženski sud: slučaj Foča je završen delom iz predstave „**Zemlja**“ Dah teatra (u režiji Jadranke Anđelić), Beograd.

Ovom događaju je prisustvovalo **oko sedamdeset osoba**, kako iz regije, tako i iz evropskih i vanevropskih zemalja:

Bosna i Hercegovina: Sarajevo, Foča, Tuzla, Srebrenica, Zvornik (Đulići, Klisa), Bratunac

Crna Gora: Kotor, Herceg Novi, Pljevlja

Hrvatska: Zagreb, Novska, Pakrac

Srbija: Beograd, Leskovac, Vlasotince, Kruševac, Kraljevo, Pančevo, Prijepolje, Novi Sad

Austrija: Beč

Australija: Brizbejn

Nemačka: Keln

Švajcarska: Ženeva

IZDAVAČKE AKTIVNOSTI

– priredile smo i štampale sledeće materijale:

Ženski sud – feministički pristup pravdi – kratak prikaz aktivnosti

Pamtimo zločine! Slučaj Foča – mapa (10 str.)

Transkript Ženski sud – slučaj Foča (36 str.)

FEMINISTIČKA ETIKA BRIGA – Aktivni ženski odmor u ženskoj kući 'Seka' Brač/Hrvatska od 29. jula do 14. avgusta.

Deset (**10**) žena - svedokinje, aktivistkinje ŽS iz BiH, Hrvatske i Srbije:

Bosna i Hercegovina: Enesa Mehmedović i Suvada Selimović i Zarfa Suljić, Đulići/Zvornik

Hrvatska: Marica Šeatović, Novska; Jovanka Carević i Milica Miladinović, Zagreb

Srbija: Nadežda Kostić, Kruševac, Milka Rosić, Leskovac, Beograd i Snežana Obrenović, Kraljevo i Svetlana Šarić, Vlasotince.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU - ZAJEDNIČKO PROMIŠLJANJE

(susreti, predavanja, promocije knjiga; izložbe; zoom konferencije) u organizaciji ŽUC-a i srodnih organizacija civilnog društva. U ovom periodu izdvajamo sledeće aktivnosti:

29. maj, Zrenjanin

29. maj, Zrenjanin – prezentacija knjige „Smeh pod vešalima“ - Sve što ste želeli da ne znate o ratu na Kosovu“ autora **Radeta Radovanovića**, novinara i dramaturga iz Beograda; knjigu je izdao MOSTART Jugoslavija iz Zemuna (2022.). Knjiga se odnosi na rat na Kosovu za vreme Nato bombardovanja (1999.), kao i na etničko čišćenje albanskog civilnog stanovništva na Kosovu od strane srpskih oruđanih formacija.

Događaj su organizovale Žene u crnom iz Beograda i Zrenjaninski socijalni forum.

Govorili su: **Dragan Stojković**, izdavač, Udruženje za kulturu povezivanja Most Art Jugoslavija

Fahrudin Kladničanin, Akademska zajednica 'Forum 10', Novi Pazar

Branislav Markuš, Zrenjaninski socijalni forum, Zrenjanin

Lino Veljak, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Staša Zajović, Žene u crnom-Beograd

Rade Radovanović, autor knjige, novinar i dramaturg

Moderatorka: **Tara Rukeci**, Zrenjaninski socijalni forum

Donosimo delove izlaganja učesnika/ca:

“Doživeo sam knjigu iz ugla rezervnog vojnika”, rekao je na početku **Branislav Markuš** iz Zrenjaninskog socijalnog foruma. “Mobilisan sam 1991. godine za rat u Hrvatskoj. Sve vreme sam pokušavao da se otgnem od sećanja na sebe tada-kao na glinenog goluba”. Markuš smatra da se “mnogo toga od tada nije promenilo i da “jedan lik u knjizi (A. Vučić) i dalje odlučuje o nama”.

Izdavač knjige *Smeh pod vešalima*, **Dragan Stojković** iz Most art-Jugoslavija, rezimirao je izdavačke domete knjige koja je, kako je rekao, do sada imala pet izdanja (u Srbiji u izdanju njegove izdavačke kuće, na Kosovu, u Hrvatskoj i BiH), kao i više promocija. "Moj utisak je da razgovaramo među sobom o onome što već znamo: razmere zločina, aktere, one koji su se nekažnjeno izvukli..." Stojković smatra da je knjiga u javnosti Srbije "prečutana": "Prečutana je od intelektualaca, istoričara, mejnstrima... U knjizi se govori o zločinu poricanja zločina. I to je krajnja tačka koju je ova država prošla. Samo mi postojimo. Samo naša država postoji. Samo naše žrtve postoje. To samozaljublje, a neviđenje tuđih žrtava je čista patologija", rekao je Stojković.

Knjiga koja je do sada doživela četiri izdanja: dva u Srbiji, dva na Kosovu, i po jedno u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini je ignorisana jer izostaje volja za suočavanjem, a bez suočavanja nema izlečenja, rekao je **Lino Veljak**, profesor Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

"Ova knjiga je lek. Ako ova knjiga ne postane dio školske lektire, onda ova zemlja nema šanse za preživljavanje. O onome što je predmet ove knjige treba ozbiljno razgovarati. U suprotnom dolazi samouništenje", istakao je.

Nikada se u ovoj državi neće desiti da ova knjiga postane obavezno štivo, kazao je **Fahrudin Kladničanin**, izvršni direktor Akademске inicijative "Forum 10" iz Novog Pazara. On je naglasio da su podaci izneti u knjizi tačni, ukazujući da se uvidom u ovu knjigu zapravo spoznaje da ne znamo šta se sve dogodilo.

"Činjenična istina je da je **863.000** Albanaca proterano i činjenica je da se desio zločin premeštanja tela kosovskih Albanaca. U teoriji je kazna zaboravom najstrašniji zločin. Govorimo o posledicama državnog i društvenog zaborava. "Na mestima masovnih albanskih grobnica i danas se obučavaju specijalci srpske policije. U Batajnici je između 2003. i 2005. pronađeno osam masovnih grobnica. Na tom je mestu sagrađena crkva i 'graditelji' su dobili odlikovanje Patrijarha Irineja. Kazna zaboravom je najgora vrsta kazne. Za premještanje tijela u Srbiji niko nije odgovarao. Mi tražimo da se na tom mestu izgradi Memorijalni centar", rekla je **Zajović**.

Objašnjavajući posledice zataškavanja zločina, posebno nad decom, ne samo na teritoriji Kosova, nego i na ex jugoslovenskom prostoru, **Rade Radovanović**, autor *Smeha pod vešalima*, doveo je u vezu masakr u Beogradu sa bezuslovnom osudom svih navedenih zločina: „Kako je moguć „školski zločin“? Ne pitam se kako nego dokle? Posle Vukovara, Sarajeva, Tuzle, Peći, Podujeva, Suve reke, Đakovice...Ne može se tako dugo nekažnjeno zločiniti. To što se dogodilo u školi i dva sela (kod Mladenovca) ne može se objasniti samo PTSP-om i depresijom. To nije dovoljno. To što je rađeno, što su radili od početka rata, od Borova sela i Plitvica, pa u Bosni i na Kosovu...Zvuči kao bljutava fraza da se rat vratio kući, ali jeste tako..."

Na kraju se razgovaralo o ličnim iskustvima ljudi iz publike koji su duže ili kraće boravili na Kosovu. Ovom događaju prisustvovalo je **20** osoba.

MIROVNI SUSRETI – ZAJEDNIČKO PROMIŠLJANJE O RATU U UKRAJINI, ŽENSKI MIROVNI AKTIVIZAM, DISKUSIONI KRUŽOCI

- navodimo ih hronološki:

8. i 9. maj

8. i 9. maj – mirovni susret Žena u crnom i *Baka protiv desnice/Grannies against the Right*, Beč.

Susret je organizovan povodom **9. maja– Međunarodnog dana pobjede nad fašizmom/Dan Evrope.**

Razgovarale smo o aktivnostima dve grupe i mreže. Bake protiv desnice su kratko predstavile svoj rad: pokret osnovan novembra 2017. u Austriji, nakon što je formirana koalicija između konzervativaca i desnice. Pokrenule su platformu za žene sa ciljem da povežu starije žene i bake širom sveta koje se suprotstavljaju desničarskim i ekstremističkim pokretima, antisemitizmu, rasizmu, mizoginiji, fašizmu.

Potom smo razgovarale o ratu u Ukrajini.

U okviru debate: *'Rat u Ukrajini - antiratni nenasilni otpor i mirovni aktivizam'*

Oko pitanja *slanja ogromnih količina oružja u Ukrajinu, kao 'načina za okončanje rata'*, iskristalisali su se prilično suprotstavljeni stavovi:

Aktivistkinje pokreta *Bake protiv desnice* smatraju da je 'neophodno slanje što većih količina oružja kao preduslova za okončanje rata', izrazile su neslaganje sa nemačkim autorkama 'Apela za mir' o prekidu slanja oružja Ukrajini;

Aktivistkinje ŽUC-a smatraju da je 'bolje je ulaganje u civilne svrhe a ne ratnu mašineriju' uz zabrinutost zbog ozbiljne militarizaciju javnog mnjenja i na Zapadu i u gde Srbiji preovladavaju proruski/proputinovski stavovi; ŽUC je izrazio solidarnost sa autorkama Apela za mir.

Što se tiče (ne)mogućnosti mirovnih pregovora za zaustavljanje rata u Ukrajini? Ko u njima treba da učestvuje?

Bake protiv desnice smatraju da se 'nikako ne može pregovarati sa Putinom, sa čim se nisu složile aktivistkinje ŽUC-a jer je 'Dejtonski mirovni sporazum' za okončanje rata u BiH postignut učešćem predstavnika zaraćenih strana itd.

12.-15. jun, Borsko jezero

12.-15. jun, Borsko jezero – Radni sastanak ženskih grupa iz Srbije koje podržava švedska fondacija **Kvinna till Kvinna**; u ime ŽUC-a učestvovala su Ljiljana Radovanović i Staša Zajović.

21. jun

21. jun 'Preko linije' – feministički panel u Centru za kulturnu dekontaminaciju organizovan u okviru festivala *'Umetnost i ljudska prava – Dah teatar festival (20.-24.jun 2023.)*. Na panelu se su predstavljene feminističke prakse povezivanja, nenasilnog rešavanja konflikta i saradnje onih koji, po zvaničnom narativu, pripadaju 'suprotstavljenim zajednicama', sa fokusom na saradnju umetničko-aktivističkog kolektiva *Artpolis* iz Prištine/Kosovo i Dah teatar iz Beograda čija saradnja traje 15 godina. Takođe su učestvovala: Zana Hodža/Kosovo; Ivana Milenović Popović, Dijana Milošević, Ana Miljanić, Staša Zajović/Srbija.

29. jul

29. jul – susret sa ruskim antiratnim /antimilitarističkim aktivistima/kinjama – desetak aktivista uglavnom onih koji su utočište protiv rata i mobilizacije pronašli u Gruziji, Jermeniji, Portugalu, Velikoj Britaniji i dvoje koji i dalje žive u Rusiji. Predstavljena su antimilitaristička iskustva ŽUC-a, a ruski aktivisti/kinje su govorili o oblicima podrške dezerterima, prigovaračima savesti i to čine u okviru svoje mreže *Movement of Conscientious Objectors/ Mreža za prigovor savesti*. Govorili su o pružanju pravne pomoći o teškoćama u radu – represiji itd. Sastanak je održan u prostorijama ŽUC-a sa aktivistkinjama Mreže ŽUC-a iz Beograda, Leskovca, Kraljeva, Vlasotinca, Kruševca.

24.-26. avgust

24.-26. avgust, Ljubljana/Slovenija – Festival elektronske glazbe, kritičke misli i aktivizma (Engrounded Festival 2023) – U panelu 'Krugovi mira' učestvovala su aktivistkinje Mreže ŽUC-a: *Ljiljana Spasić, Nora Ahmetaj, Suvada Selimović, Sabina Talović, Violeta Đikanović*, a panel je moderirala *Emina Bužankić*.

SOLIDARNOST JE NAŠA SNAGA

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (socijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, kulturna), ugrožena.

Solidarnost sa ratnim izbeglicama: Žene u crnom su započele 2013. kada su organizovane solidarne akcije protiv rasističkih napada koji su kulminirali krajem 2013 godine i od tada pa do sada Žene u crnom organizuju mnoštvo aktivnosti, o čemu možete naći informacije na sajtu Žena u crnom. Aktivnosti solidarnosti su međusobno isprepletene, istovremeno uključuju više dimenzija – mirovnu, humanitarnu, umetničko-aktivističku, informativnu...

Direktna pomoć i podrška na terenu:

I Solidarna podrška i pomoć ukrajinskim izbeglicama – od početka agresije Rusije protiv Ukrajine, februara 2022. godine ŽUC je uspostavio kontakte sa ukrajinskim izbeglicama, pružanjem humanitarne podrške i pomoći:

Vranje, 24. jul - Solidarna poseta prihvatnom centru za izbeglice u Vranju; aktivistkinje Mreže ŽUC-a (Milka Rosić iz Leskovca i Svetlana Šarić iz Vlasotinca) posetile su izbeglički centar u boravi **59** izbeglica iz Ukrajine (35 žena, 14 dece, 10 muškaraca); ovom prilikom podeljena je humanitarna pomoć.

Sportsko-rekreativni kamp Dojkinci na Staroj planini/jugoistočna Srbija – u njemu su boravila deca - izbeglice iz Ukrajine, koja su našla utočište od rata u Srbiji; kamp je održan od 27. jula do 2. avgusta i tokom boravka, zajedno sa decom iz Srbije, organizovane su razne aktivnosti (planinarenje, šetnje, igre na reci, radionice itd. Kamp je organizovalo udruženje 'Čini dobro' koju su pokrenule ukrajinske izbeglice (septembar 2022.). Sa ovim udruženjem ŽUC saraduje od početka rada i solidarno su pomogle održavanju navedenog dečjeg kampa.

II Solidarna podrška antiratnim aktivistima/kinjama iz Rusije – one/i su potražili utočište u Beogradu bežeći od rata ili od represije u Rusiji. Solidarnost se ispoljavala kroz humanitarnu pomoć, podršku i učešće u protestima protiv rata u organizaciji inicijative RUBS (Rusi, Ukrajinci, Belorusi i Srbi zajedno protiv rata); kroz uključivanje u razne aktivnosti ŽUC-a: proteste, debate, zajedničke aktivističko-umetničke događaje, druženja, o čemu je bilo reči u ovom izveštaju.

III Pljevlja, Crna Gora (na granici između Crne Gore i Bosne i Hercegovine): 31 jula aktivisti/kinja ŽUC-a (Violeta Đikanović) posetila je otvoreni centar Bona Fide i pružila humanitarnu pomoć i podršku izbeglicama. Bona Fide organizuje pomoć i podršku izbeglicama od 2017. i do sada je više hiljada izbeglica i migranata sa Bliskog istoka prošlo kroz ovaj centar, u kojem mu pružaju humanitarnu pomoć i solidarnu podršku.

IV Solidarnost sa braniteljima ljudskih prava

19. maj

19. maj, Leskovac 'Solidarnost je naša snaga!' – radni sastanak je održan u prostorijama Žena za mir, na kojem je učestvovalo jedanaest (11) aktivista/kinja iz Leskovca (*I ja se pitam*), *NENA – grupa za mir i prava žena*, *SOS telefon za žene i decu žrtve nasilja*, *Vlasotinice*, *Žene za mir i Jukom*, *Beograd*.

Susret je imao za cilj informisanje, pružanje uzajamne podrške posebno u slučajevima pojačanog nasilja nad braniteljima ljudskih prava. Izdvajamo sledeće segmente susreta:

Represija nad braniteljima ljudskih prava – o napadima na aktivistkinje Žena za mir, Leskovac koje se bave nasiljem u porodičnom kontekstu (SOS telefon).

Milena Vasić, advokatica Komiteta pravnika za ljudska prava/Jukom govorila je o značaju dokumentovanja nasilja nad braniteljima ljudskih prava, o pokretanje zajedničkih akcija uzajamne podrške i solidarnosti, vršenju pritiska, sećanje na nepravde – beleženje otpora; praćenje klime u društvu.

Tokom razgovora ukazano je ozbiljne teškoće u radu civilnog društva: pored napada državnih i nedržavnih aktera, režim vrši kriminalizaciju organizacija civilnog društva putem finansijske kontrole, iscrpljivanja, javni budžetski fondovi se dodeljuju isključivo režimskim GONG-ovima, a upozoreno je na podršku koju režimu pružaju neke agencije UN (UN Women) koja finansira GONG-ove tj. režimski bliske NVO itd.

O posledicama masovnih ubistava u Srbiji (**3. i 4. maj 2023.**), o merama koje je preduzela država: *o policajcima u školama* i predaji oružja – da li povećavaju bezbednost ili?

Povećanje broja policajaca u školama je 'katastrofalna mera, demonstracija moći, zloupotreba tragedije u militarističko-populističke svrhe, to ne smanjuje nasilje, veći broj policajaca još više uznemirava, povećava represiju i strah kod dece i kod roditelja jer su 'policajci najčešći počinioci porodičnog nasilja; umesto policajaca u školi su neophno veći broj psihologa, pedagoga;

Kampanju za predaju oružja učesnice/i su ocenili kao 'režimsku farsu, ne radi se o pravom razoružanju (kontroli legalnog i ilegalnog oružja), jer se radi o selektivnoj primeni navedene mere, to je 'bacanja prašine u oči, to će povećati crno tržište itd.

Zaključeno je da 'ni vojska ni policija ne povećavaju, već ugrožavaju

ljudsku bezbednost' i da navedene mere služe samo za povećanje političkog rejtinga režima i vladajuće Srpske napredne stranke.

OSTALA SUĐENJA - PORED VEĆ NAVEDENIH, U OVOM PERIODU PRATILE SMO I SLEDEĆA SUĐENJA:

I Suđenje Miroslav Mika Aleksić za silovanje i seksualno zlostavljanje

Januara 2021.

Januara 2021. – nekoliko bivših polaznica škole glume „Stvar srca“ iznelo je optužbe za silovanje i seksualno zlostavljanje protiv svog bivšeg učitelja glume Miroslava Aleksića.

21. aprila 2021.

21. aprila 2021. – podignuta je optužnica protiv Miroslava Mike Aleksića. On je uhapšen i u pritvoru je proveo osam meseci, kada je pušten da se brani sa slobode.

Februara 2022.

Februara 2022. – počeo sudski postupak protiv Aleksića je posle više odlaganja i završnih pripremnih ročišta.

U ovom izveštajnom periodu održana su dva (2) ročišta:

12. maj – Na ovom ročištu nastavljeno je saslušanje svedokinje oštećene *Ivane Velinović*, koja svedočila o seksualnom nasilju, psihološkom teroru od strane M. Aleksića: „Bila sam prestravljena. Bilo mi je muka svega onoga što sam znala, ali sam poricala da bih preživela. (...) Silovao me je dva puta, ali me zlostavljao na svakom času od novembra 2018. do maja 2019. godine (...) Ja sam slučaj prijavila da nijedna druga devojčica to ne bi doživela. Osećala sam se poniženo i poraženo što mi se to dešava i što to ne mogu da izgovorim. Ja sam to toliko potisnula da sam na to gledala kao da se to dešava nekoj drugoj osobi, a ne meni. Konstantno sam se osećala krivom što mi se to dešava. Bilo me je jako sramota te ogromne količine nemoći u meni.“

Svedokinju je ispitivao branilac optuženog advokat Zoran Jakovljević, koji je ponižavao i diskreditovao svedokinju, optužujući je da izmišlja i laže, a da na sve to sudija nije reagovao.

16. jun - Svedočila je *Maša Đorđević*, koja je svedočila o seksualnom nasilju koje je preživela u maju 2015. godine: „Ja sam školu Stvar srca upisala sa 15 godina, i bila sam tamo četiri godine. U toj školi nisam naučila ništa o glumi; on (M. Aleksić) nas je učio da biramo partnera koji će da bude grub prema nama, učio nas je da su sve žene kurve. On je nama ulivao strah; izlazila sam odatle verujući da sam glupa, slomio je moje samopouzdanje. Preživela sam vršnjačko nasilje i on je to iskoristio. Bilo mi je strašno teško da idem kod njega na časove, imala sam strašne bolove u stomaku i tikove žmirkanja. Bila sam u grču, jer sam terala sebe da idem na časove.“

U novembru 2020. godine, Milena Radulović me zvala da mi kaže da će ona i još neke devojke da prijave Miku Aleksića za seksualno zlostavljanje. Tada nisam imala snage za to. Danas sam skupila

hrabrosti da govorim kao žrtva seksualnog nasilja. Ja to nikada ne bih mogla sama. Nisam to rekla ni svojim roditeljima jer sam se plašila za njihovo zdravstveno stanje“ itd.

Oštećena je potom svedočila o krivičnom delu seksualnog nasilja koje je preživela. Advokat optuženog je, kao i na prethodnom ročištu, vređao i diskreditovao svedokinju. Ni ovog puta sudija nije reagovao.

(Integralne izveštaje sa navedenih suđenja možete naći na sajtu ŽUC-a)

DISKUSIONI KRUŽOCI, PREDAVANJA, DEBATE U PROSTORIJAMA ŽENA U CRNOM – “SREDE U ŽUC-U”

Praksa redovnih diskusionih kružoka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu, nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano jedanaest (11) predavanja, debata, predstavljanja knjiga, projekcija filmova u kojima su učestvovalo **160** osoba.

3. maja 2023.

3. maj – Radionica o nenasilju – razgovor o dilemama i kontroverzama nenasilja i antimilitarizma

Moderatorka *Stasa Zajović* je, kao predložak za razgovor o nenasilju i antimilitarizmu, ponudila petnaest definicija nenasilja, koristeći različite izvore. Učesnici i učesnice, podeljeni u tri grupe, mogli su-ponaosob, da izaberu tri od ponuđenih definicija. Zatim se konstatovalo da li, u svakoj od grupa, ima „preklapanja“ u izboru, a u „plenumu“ je diskutovano o razlozima za pojedinačne izbore.

Najviše podudaranja – slaganja u odgovorima bilo je u definicijama pod brojevima četiri i petnaest: *Nenasilje je aktivna borba i otpor koji isključuju upotrebu sile i Nenasilje je menjanje sebe i menjanje društva.* Bilo je, međutim, i debate u vezi sa drugim definicijama, naročito onim u kojima se nenasilje ne vidi kao suprotstavljeno pravu na oružani odgovor napadaču (*Nenasilje je upotreba sile u nužnoj samoodbrani, ali bez nanošenja povreda i ugrožavanja života drugih*). Kao najnoviji primer tog, pomenut je i otpor agresiji Rusije u Ukrajini. Pomenut je

i nenasilni otpor Albanaca na Kosovu tokom 90-ih, nenasilan otpor režimu **Slobodana Miloševića** (građanske demonstracije, opozicioni i studentski protesti itd.). A kao vid otpora kroz kulturu i umetničke forme, pomenut je *Sarajevski ratni teatar*, kao i izvođenje pozorišnih komada u prostorima podzemne železnice u Ukrajini. Postavljano je - kao dilema: da li je nenasilje, po pravilu, oružje slabijih i siromašnijih, a nasilje oružje bogatih i moćnih? Da li je nenasilje „slaba, utopijska ideja“? Naprotiv, učesnici/ce radionice saglasili su se da je nenasilje moćno oružje kako ubeđivanja većine da je manjina u pravu, tako i samoopromene itd. U ovoj radionici učestvovalo je **14** osoba.

10. maj 2023

10. maj “Kako smo doživele i kako preživljavamo tragediju masovnih ubistava-i šta da se radi?”

3. maja 2023. – u osnovnoj školi ‘Vladislav Ribnikar’ u Beogradu trinaestogodišnji dečak ubio je osmoro učenika i čuvara škole, a ranio šestoro dece i nastavnicu; od posledica ranjavanja kasnije je preminula još jedna devojčica. **4. maja 2023.** - dvadesetjednogodišnji muškarac ubio je u okolini Mladenovca osam osoba, a 14 ranio. Nedavni masakri obelodanili su tragične posledice sveprisutnog višedecenijskog nasilja u Srbiji:

Većina prisutnih smatra da su nedavni masakri obelodanili tragične posledice sveprisutnog višedecenijskog nasilja, slavljenja rata i ratnih zločinaca i naravno, nagomilanih trauma:

‘Nisam bio toliko iznenađen jer se slični zločini, u koje ubrajam i zločin femicida, često događaju, i u Hrvatskoj a ne samo u Srbiji. Međutim, nisam očekivao da će se to dogoditi u školi i da će počinitelj imati 13 godina’ (Lino).

‘Nisam se iznenadila jer nasilje ovde traje već 30 godina. Moglo se očekivati, ali ne i to da će to uraditi dete...’ (Violeta)

‘Škola-mesto zločina imalo i neku simboliku-bilo je u „srcu tame“, u kraju gde se muralom slavio Ratko Mladić’ (Tamara).

Utisak većine koja je učestvovala u ovom razgovoru bio je da se „rat vratio kući“, da su decenije militarizacije društva i nesuočavanja za učešćem Srbije i SRJ u ratovima 1990-tih, ostavile velike posledice koje „uzimaju danak“ i od generacija koje su tek rođene tokom ratnih godina, ali i na one najmlađe. U ovoj radionici, koju je moderirala *Gordana Radosavljević*, učestvovalo je **14** osoba.

17. maj 2023

17. maj ‘Kako smo doživele i kako preživljavamo tragediju masovnih ubistava-i šta da se radi?’

U nastavku razgovora bilo je reči o tome da li mere države (predaja nelegalnog oružja i povećanje broja policajaca u školama) doprinose smanjenju nasilja?

Većina prisutnih smatra da režim donosi populističke mere dodatne militarizacije, posebno povećanjem broja policajaca u školama:

‘Po broju komada vatrenog oružja po glavi stanovnika (civila) Srbija se nalazi na petom mestu u svetu, nijedna od predviđenih mera u vezi sa kontrolom oružja ne odnosi na kontrolu crnog tržišta trgovine

naoružanjem i municijom. Povećanje broja policajaca u školama samo način da se zastraše deca i roditelji...’ (Staša)

‘Ove mere su licemerne i uvod su u sve veći pritisak države na građane i građanke. *To je samo šminka. Miting režima 26. maja je obračun sa Beogradom*’ (Dževida, Zinaida, Goran).

U nastavku je bilo reči o mogućim alternativama ‘Šta da se radi?’

Demilitarizacija na nivou države i društva:

“Umesto ulaganja u naoružanje – ulagati u zdravstvo i obrazovanje – posebno u edukaciju o nenasilju.

Civilima bi trebalo zabraniti posedovanje oružja, „razoružanje“ svesti, kulture, obrazovanja, da više nema ratnih zločinaca u školama, kao što se nedavno u jednoj školi u Kaću/Vojvodina govorio putem skype osuđeni ratni zločinac Nebojša Pavković koji se nalazi u zatvoru u Finskoj” (Zinaida, Staša).

Protesti ‘Srbija protiv nasilja’ (počeli 8. maja 2023.): ‘Meni protesti pomažu. Ovo je opštenarodni protest. Nema veze sa političarima, ovi protesti su naša velika šansa’ (Violeta); ‘Srela ljude koji su u protestima od 1991. godine. Ne verujem opoziciji, ovi protesti su za „zajednica otpora, tuge i bola” (Staša).

U razgovoru koji je moderirala Gordana Radosavljević učestvovalo je 14 osoba.

25. maj „Verujem” - projekcija dokumentarnog filma Have Hazbijeve a zatim i razgovor sa autorkom filma Hazbijevo i Elenom Vilenskajom, putem video linka.

Dokumentarni film *Have Hazbijeve „Verujem”* (85 minuta), govori o progonu **Inguša**, jednog od kavkaskih naroda. Progon počinje prisilnim preseljenjem 1944. godine, u vreme totalitarne vlasti u SSSR-u, da bi početkom 1990- tih, inguški narod doživeo napade, ubistva i brisanje identiteta od strane etničke zajednice Oseta koji su se iz svoje **Severne Osetije** proširili na teritorije Ingušetije. Hazbijevo koja danas, kako nam je rekla, živi u *Sankt Petersburgu* – jer ne može da živi i radi tamo odakle potiče zbog faktičke zabrane njene borbe

za oslobođenje Inguša i procesuiranje zločina počinjenih nad njima. Film „*Verujem*“ je pun dokumentarnog materijala iz decenija represije nad Ingušima, u kojem prepoznajemo neka od najvažnijih lica sovjetske i ruske istorije od kojih su neki bili progonitelji (pre svih Staljin), ali su tu i oni koji su pokušavali da reše probleme Inguša (kao Hruščov, Gorbačov, Gajdar, Jeljcin...), ali, očigledno, bez dovoljno volje ili odlučnosti.

U filmu *Verujem*, posebno mesto ima zalaganje za prava Inguša koje je snažno zastupao naučnik i disident **Andrej Saharov**, a koji je robijao pod sovjetskom vlašću i zbog svog otpora dobio Nobelovu nagradu za mir 1975. O solidarnosti sa narodom Ingušetije govorila je i aktivistkinja Elena Vilenskaja iz Sankt Petersburga.

Na pitanje da li je Ingušetija pokušala da pred UN pokrene temu zločina nad njenim narodom, Hazbijeva je odgovorila da jeste, da je to pokušao prvi predsednik Ingušetije, ali da je komisija UN našla da nije dostavljeno dovoljno dokaza. Projekciji filma prisustvovalo je **9** osoba.

7.jun

7.jun „REKAPITULACIJA /reCapitulation“ – projekcija filma reditelja **Filipa Markovinovića**, Srbija, 2023. (45 min).

ReKAPITULACIJA – dokumentarni film o o umetničko-aktivističkom kolektivu *Led art* iz Novog Sada - svedočanstvo o umetničkom antiratnom otporu, umetničkom aktivizmu i utopijskoj ideji da umetnost može da izleči bolesno društvo. Po završetku filma, razgovor je vođen sa autorom filma Filipom Markovinovićem, uz učešće aktivistkinja i aktivista ŽUC-a, umetnika i novinara.

Ova angažovana umetnička grupa je, tokom 90-tih je, kroz različite umetničke forme, ukazivala na pogubnu državnu politiku Srbije – politiku rata i nacionalizma. *Led art* je nastavio svoje delovanje kroz 'Art kliniku', 'Šok zadrugu' itd. ŽUC decenijama kontinuirano saraduje sa ovim umetničkim kolektivom u osmišljavanju estetike antiratnog otpora itd. Događaju je prisustvovalo **17** osoba.

21. jun "Foča"

21. jun "Foča – crna kutija zla" (2h30min.) - projekcija dokumentarnog filma reditelja **Avde Huseinovića**, koji govori o kontinuitetu progona bošnjačkog stanovništva na području Foče u istočnoj Bosni, počev od Drugog svetskog rata, kada su četnici (srpski nacistički kolaboracionisti) ubili **5.956** njenih bošnjačkih stanovnika, a **160** porodica "uništeno".

Foča je 1991. imala oko 40.000 stanovnika, od kojih su 52% bili bosanski Muslimani, 45% Srbi i 3% Crnogorci. Od početka 1992. godine, stanovnike Foče srpske nacionalnosti naoružavala je nacionalistička stranka, u saradnji sa JNA, paravojnim formacijama itd. Počinjeni su ogromni zločini tokom etničkog čišćenja, razaranje grada, mučenjima u koncentracionim logorima, ubijanju bošnjačkog stanovništva; iz Foče je prognano više od 20 000 Bošnjaka/kinja, u Foči je ubijeno preko 3000 osoba bošnjačke nacionalnosti, od toga je svaka treća žrtva žena. Foča se nalazi na samom vrhu lestvice po broju silovanih žena tokom rata u BiH. Pre rata su Bošnjaci činili više od polovine stanovnika opštine Foča, a prema dokazima tužioca

Haškog tribunala/MKSJ, na kraju sukoba u gradu Foči ostalo je samo desetak Bošnjaka.

U filmu se navodi 'veliki uspeh' Haškog tribunala zbog osuđujuće presude 'Fočanskoj trojki' za ratni zločin silovanja kao zločin protiv čovečnosti, prva takve vrste u istoriji međunarodnog pravosuđa. Projekciji filma i razgovoru prisustvovalo je **10** osoba.

28. jun

28. jun "Lolin rat: silovanje bez kazne"/Lola's War: Rape Without Punishment (promocija i razgovor o knjizi autorke **Olivere Simić**, profesorke međunarodnog prava u Brizbejnu/Australija. Olivera se dvadeset godina bavi seksualnim nasiljem nad ženama, njen doktorat (2014.) se odnosi na seksualnom nasilju nad ženama tokom rata u BiH, a takođe se bavila i genocidom u Srebrenici. "Poreklom sam Srпкиnja iz Banjaluke. Tokom rata sam bila izbeglica u Srbiji, a moj brat je bio mobilisan kao pripadnik Vojske RS. Dobila sam ponudu od NVO **Džender centra iz Banjaluke** da napravim studiju o Srпкиnjama koje su u ratu silovali Hrvati i Bošnjaci. Tako sam upoznala Milicu. Kada sam napravila knjigu o Milici i njenoj borbi, moj australijski izdavač je tražio se u njoj ne pominje pravo ime žrtve. Zato se *Milica u knjizi zove Lola*" kazala je Olivera.

Lola je preživela grupno silovanje tokom rata u Bosni i Hercegovini 1992. godine. U to vreme bila je u logoru sa svojom malom decom. Samo je jedan od nekoliko Lolinih počinitelja (pripadnik Hrvatskog vijeća brane/HVO) osuđen pred bosanskohercegovačkim pravosuđem, ali on nikada nije otišao na izdržavanje zatvorske kazne.

Olivera Simić je istakla da se u entitetu BiH (Republici Srpskoj) žene ne prepoznaju kao civilne žrtve rata, a 'problem je i to, rekla je Simić, što su žene koje su Srпкиnje-iako su žrtve, u delu javnog mnjenja u BiH (bošnjačko-hrvatskog uglavnom), viđene kao "produžetak nasilnika Srba" jer su njihove majke, sestre, supruge...'

Promociji, koju je moderirao *Miloš Urošević*, prisustvovalo je **19** osoba.

5. jul

5. jul „Omaž Dževadu Karahasanu (1953-2023)“ - Karahasan je najpoznatiji po svojim romanima i dramama: „*Istočni divan*“ (roman, 1989.), „*Šahrijarov prsten*“ (roman, 1994.); „*Sara i Serafina*“ (roman, 1999.), „*Uvod u lebdenje*“ (roman, 2022.), („*Kralju ipak ne sviđa se gluma*“ (drama, 1986.) i „*Misionari*“ (drama, 1989.). Pisao je i eseje i teatrološke tekstove. Dobitnik je, između ostalih nagrada, i „*Geteove medalje*“ 2012. i *Geteove nagrade* 2020. godine. Prevođen je na 15 jezika, među njima i na kineski i japanski jezik.

Azra Šeta Hadžić, koja je i slušala predavanja *Dževada Karahasana* u Sarajevu-na grupi za Komparativnu književnost, pored iznošenja osnovnih biografskih i bibliografskih podataka, prenela nam je i svoja lična sećanja i razmišljanja o ovom bosanskohercegovačkom intelektualcu, piscu, pedagogu, akademiku... Prikazan je i intervju sa Karahasanom razgovarao (2022.). Ovom događaju je prisustvovalo **15** osoba.

12. jul

12. jul „Pogled spolja i pogled iznutra“, razgovor sa sociološkinjom psihološkinjom Branom Pešić- Gontje. Ona već više decenija živi u Švajcarskoj (gde je i magistrirala psihologiju), razgovarala je sa aktivistima/kinjama Žena u crnom, o saradnji kojom bi ona, kako je rekla, nastavila da se bavi temama koje su bile važne sociološkinji, antropološkinji i aktivistkinji, **dr Zagorki (Pešić) Golubović**, saradnici ŽUC-a (1930-2019.). Neposredan povod za ovu njenu inicijativu je, rekla je Pešić, to što je pratila javno svedočenje žrtava ratnog silovanja tokom rata u Bosni i Hercegovini na Ženskom sudu – **slučaj Foča**, koje je ŽUC organizovao u Beogradu (26. jun 2023.). Nju je zanimao način rada ŽUC-a sa žrtvama zločina, o čemu je govorilo **12** aktivistkinja.

19. jul

19. jul „Ovo je mogla da bude naša dnevna soba“ – promocija zbirke poezije Bobana Stojanovića (izdanje Rende, 2023.), pesnika, antiratnog i LGBT aktiviste koji živi u Kanadi.

Stojanović se obratio učesnicama/ima promocije se snimljenim video prilogom. U snimku je govorio o nastanku svoje poezije-iznenadnom osećaju teskobe u momentu usled porodične tragedije, potom je govorio o psihoterapiji (EMDR) koja mu je pomogla da ublaži traume. Boban je bio i aktivista ŽUC-a, što ističe kao važan period života i uticaja na ono što će u njemu uslediti: „Žene su na različite načine, uključujući i ŽUC, obeležile moj život. Ništa ne bih mogao da uradim da nije bilo žena, ženske mudrosti mojih baba. Hteo sam da odam počast svim tim znanjima, da ih „učinim večnim“...“

O knjizi je govorila i *Slađana Novaković*, urednica čija ju je izdavačka kuća objavila, u ediciji gej i lezbejske književnosti *Kontrabunt*. I druge učesnice i učesnici u ovom razgovoru govorili o Bobanu, čitali odabrane pesme iz zbirke. U promociji je učestvovalo **13** osoba.

26. jul

26. jul - Prijateljski susret – druženje aktivistkinja i aktivista ŽUC-a, učestvovalo dvadesetak (**20**) osoba.

(Integralne izveštaje 'Srede u ŽUC-u možete naći na sajtu ŽUC-a)

KAMPANJE, APELI/SAOPŠTENJA

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovalle smo aktivno u brojnim

kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama. Izdvajamo neke od saopštenja:

Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje! – u saopštenju (6. jun) povodom *Međunarodne nedelje akcija protiv malokalibarskog naoružanja/ International Action Network on Small Arms/ IANS*, ŽUC je naglasio:

“Nedavni masakri obelodanili su tragične posledice sveprisutnog višedecenijskog nasilja u Srbiji:

3. maja 2023.

3. maja 2023. – u osnovnoj školi ‘Vladislav Ribnikar’ u Beogradu trinaestogodišnji dečak ubio je osmoro učenika i čuvara škole, a ranio šestoro dece i nastavnicu; od posledica ranjavanja kasnije je preminula još jedna devojčica.

4. maja 2023.

4. maja 2023. – dvadesetjednogodišnji muškarac ubio je u okolini Mladenovca osam osoba, a 14 ranio.

Režim na čelu sa A. Vučićem relativizuje odgovornost za ovu i brojne druge tragedije – umesto povećanja nivoa ljudske bezbednosti (ekonomske, zdravstvene, lične, političke), donosi represivne mere koje produbljuju nebezbednost; umesto demilitarizacije (smanjenja broja pripadnika oružanih snaga) režim donosi populističke mere dodatne militarizacije (povećanjem broja policajaca u školama itd.). Više oružja ne znači veću bezbednost - što je veća vojna potrošnja i vojni troškovi, bezbednost je manja...

I ovom prilikom upozoravamo da:

Živimo u zemlji u kojoj se rat nastavlja drugačijim sredstvima – živimo u društvu u kojem se nasilje promovise **sa samog vrha države:** urušavanjem svih institucija, nesuočavanjem sa ratnim zločinima počinjenim u ime Srbije tokom ratova devedesetih, gomilanjem naoružanja iz ratova, promovisanjem ratnih zločinaca u heroje, a kriminalce u idole, spregom države i organizovanog kriminala; demonizacijom i progonom političkih neistomišljenika/ca.

Srbija prva u regionu po broju registrovanog oružja po glavi stanovnika - po broju komada vatrenog oružja po glavi stanovnika (civila) Srbija se prema World population review nalazi na petom mestu u svetu, sa indeksom **39.1** na **100** ljudi. Srbija je jedina evropska država u prvih pet rangiranih u svetu.

Femicid u Srbiji dostiže krajnje dramatične dimenzije - u Srbiji je od početka 2023. počinjeno najmanje **18** ubistava, jer zvaničnih podataka o tome nema; trećina ubistava žena je učinjena vatrenim oružjem od strane partnera ili muških članova porodice. Femicid u Srbiji dostiže tragične razmere, a država krajnje neadekvatno reaguje!”

Stop silovanju u ratu! - povodom 19. juna, organizacije civilnog društva iz zemalja bivše Jugoslavije uputile su sledeći apel:

Razarajući uticaj seksualnog nasilja tokom sukoba devedesetih godin prošlog veka u našem regionu ne sme se umanjiti. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je prepoznao seksualno nasilje

kao oružje rata. Žene, devojčice, muškarci i dečaci postali su žrtve ovih užasnih zločina, koji su ostavili trajne ožiljke na pojedinke/ce i društvo u celini.

Procenjuje se da je desetine hiljada žena pretrpelo seksualno nasilje tokom ovog perioda, ali pravi broj je mnogo veći. Nažalost, tačan broj nikada neće biti poznat jer su neke žrtve ubijene, a neke preminule tokom poslednjih decenija. Mnoge preživjele/i su i dalje pod uticajem traume i društvenom stigmom. Danas smo ovde, kao organizacije civilnog društva koje se ovim pitanjem bave prethodnih 30 godina, kako bismo odale priznanje njihovoj snazi i zalagale se za njihova prava.

Kao organizacije posvećene borbi protiv diskriminacije i nasilja nad ženama, i sa bogatim iskustvom u suzbijanju seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, pozivamo na konkretno delovanje.

U **Bosni i Hercegovini**, priznavanje statusa žrtve (žrtve ratnog mučenja ili civilne žrtve rata) regulisano je na tri različita načina - u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Srpske (RS), i u Brčko Distriktu BiH - zakonima koji su pre svega usmereni na socijalnu zaštitu žrtava kao jedne od ranjivih grupa u društvu. Procesuiranje ratnih zločina u BiH, uključujući seksualno nasilje počinjeno tokom rata, odvija se pred 17 različitih sudova i tužilaštava, u skladu sa različitim zakonodavstvima o krivičnom postupku. Počinitelji ratnog seksualnog nasilja nisu adekvatno procesuirani, mnogi su još uvek na slobodi, a u nekim delovima BiH osuđeni ratni zločinci se glorifikuju, a zločini negiraju. Iako je BiH u poslednjim godinama uspostavila određene mehanizme za reparacije za preživjele seksualno nasilje u ratu u pokušaju da odgovori na potrebe žrtava, usvajanjem zakonodavnih rešenja, adekvatna i sveobuhvatna podrška preživelim u skladu sa međunarodnim standardima još uvek ne postoji. Preživjele već duže vreme dobijaju podršku nevladinih organizacija, ali osećaju da nisu dobile, te da im i dalje nedostaje priznanje i podrška od državnih predstavnika.

Dvadeset četiri godine nakon završetka rata, **Kosovo** se još uvek bori da sazna istinu i izbore se za pravdu u vezi sa seksualnim nasiljem u ratnim sukobima. U našem radu sa žrtvama seksualnog nasilja tokom rata, naišle smo na probleme koje bismo želele da uputimo Skupštini i Vladi Kosova. Naš cilj je da pokrenemo raspravu o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-172 i Zakona br. 04/L-054, koji se odnose na status i prava

Nakon izmene i dopune Zakona br. 04/L-054, žene koje su preživjele seksualno nasilje tokom sukoba su priznate kao civilne žrtve rata, što im je omogućilo da podnesu zahtev za priznavanje statusa onih koje/i su preživjele/i preživjelih seksualno nasilje u ratu na Kosovu. Međutim, rok za podnošenje zahteva za ovo priznanje je 5 godina i već je istekao. Uzimajući u obzir prirodu i uticaj zločina seksualnog nasilja, specifične traume koje su preživjele, te stigmatu i isključenost sa kojima se suočavaju u svojim porodicama i zajednicama, predlažemo da se ukloni vremensko ograničenje za zahteve za priznanje. Ratni zločini se

smatraju zločinima protiv čovječnosti, i stoga žrtve seksualnog nasilja ne treba da budu vremenski ograničene u pogledu ostvarivanja prava na priznavanje njihovog statusa. Sadašnji zakon ne daje preživelim seksualno ratno nasilje na Kosovu ista prava i beneficije kao i drugim kategorijama. Jedno od suštinskih prava i beneficija koje nisu uživale one koje su preživele seksualno nasilje tokom rata je besplatno pružanje zdravstvenih usluga. Pozivamo poslanike i poslanice, kao i Vladu Kosova, da aktivno pristupe izmenama ovog zakona, kako bi omogućile žrtvama seksualnog nasilja da podnesu zahtev za priznavanje statusa i dobijanja besplatne zdravstvene usluge.

Srbija je jedina zemlja u regionu koja još uvek nije sprovela nikakva istraživanja o ženama koje su preživele ratno seksualno nasilje. Srbija je jedina zemlja u regionu koja još uvek ne priznaje žene koje su preživele seksualno nasilje u ratu kao civilne žrtve rata. Zbog toga apelujemo na državu da izmeni važeći *Zakon o pravima boraca, vojnih invalida, civilnih vojnih invalida i njihovih porodica*, kako bi se izričito priznale one koje su preživele ratno seksualno nasilje kao civilne žrtve rata, bez obzira na njihovu nacionalnost. Takođe apelujemo na državu Srbiju da okonča nekažnjivost ovog i svih drugih ratnih zločina i da svim žrtvama i preživelim širom regiona pruži izvinjenje za zločine počinjene u njeno ime.

U našem nastojanju da se borimo protiv seksualnog nasilja u sukobima, prepoznavamo duboki značaj regionalne solidarnosti. Udružujući se kao organizacije iz Bosne i Hercegovine, Kosova i Srbije, šaljemo snažnu poruku da možemo osnažiti glasove preživelih i zalagati se za značajne promene širom našeg regiona.

Kroz naše kolektivne napore, možemo podstaći borbu za pravdu, i uzajamnu podršku, osiguravajući da nijedna osoba koja je preživela seksualno nasilje ne ostane zapostavljena. Regionalna solidarnost je ključna u izgradnji budućnosti u kojoj je zločin seksualnog nasilja kažnjen i iskorenjen i gde ljudi mogu živeti bez straha i traume.

Zasnovano na konceptu suočavanja sa prošlošću, globalni program *Amplifying Voices* doprinosi kulturi prepoznavanja i pomirenja u jugoistočnoj Evropi, integrišući perspektivu i potrebe žena pogođenih seksualnim i rodno zasnovanim nasiljem koje je povezano sa ratom, u nacionalne i regionalne inicijative za suočavanje s prošlošću. Programske aktivnosti se fokusiraju na ostvarivanje prava preživelih da saznaju istinu, njihovo pravo na reparaciju i pravo na pravdu, sa ciljem stvaranja promena na individualnom, društvenom, institucionalnom i političkom nivou i omogućavanjem ženama koje su pogođene seksualnim i rodno zasnovanim nasiljem u ratu, da žive dostojanstveno i bez nasilja.

Potpisnice Apela: Vive Žene, Tuzla, BiH, Medica Zenica, Zenica, BiH Medica Gjakova, Đakovica, Kosovo, Kosovski centar za rehabilitaciju žrtava torture, Priština, Kosovo, Autonomni ženski centar, Beograd, Srbija, Žene u crnom, Beograd, Srbija i Inicijativa mladih za ljudska prava Srbija, Beograd, Srbija.

Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici! – u saopštenju povodom 28. godišnjice genocida u Srebrenici, Žene u crnom su navele:

“Genocid u Srebrenici je najveći ratni zločin nakon Drugog svetskog rata u Evropi. Režim S. Miloševića saučesnik je genocida pružanjem ogromne političke, vojne i logističko-finansijske pomoći Vojsci Republike Srpske. I ovom prilikom podsećamo da je:

- Država Srbija prva i do sada jedina država na svetu koja je presudom Međunarodnog suda pravde (2007.) proglašena odgovornom za kršenje Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.
- U Haškom tribunalu je, van svake sumnje, dokazana individualna krivična odgovornost velikog broja pripadnika srpskih oružanih formacija i političkih institucija koje su delovale u duhu ostvarenja teritorijalnog projekta Velike Srbije, a genocid u Srebrenici je deo tog projekta.
- **U Srbiji je na delu ne samo kontinuitet poricanja, već i državna politika negiranja genocida:** država Srbija i dalje štiti ratne zločince jer zna se ko je na vlasti: podstrekači i sledbenici zločinačke na čelu sa predsednikom A. Vučićem. Na sramotu ove države i društva, oni se ponose zločinima počinjenim u naše ime i zato nema pravde za žrtve, procesuiranje ratnih zločina je praktično obustavljeno, a u javnom prostoru prevladava odsustvo saosećanja sa žrtvama genocida.
- **Presuda Haškog tribunala (31.5.2023.) bivšim šefovima Službe državne bezbednosti Srbije Jovici Stanišiću i Franku Simatoviću potvrdila je direktno učešće srpskog režima u ratnim zločinima u Bosni i Hercegovini.** Sramnim prećutkivanjem te presude aktuelni režim još jednom pokazuje potpuni izostanak odgovornosti i dodatno vređa žrtve.
- **Murali koji slave ratnog zločinca Ratka Mladića, osuđenog za genocid u Srebrenici i dalje se nalaze širom Srbije.** Time se režim potpuno razotkrio - ni do sada nikada nije osuđivao ratne zločince, a sad ih otvoreno podržava i štiti.

I ovom prilikom zahtevamo:

- **Da se prizna genocid u Srebrenici,** prvenstveno kao poštovanje dostojanstva žrtava, a ne samo kao jedan od preduslova na putu Srbije ka pristupanju Evropskoj uniji.
- **Da predsednik i svi drugi predstavnici/e države prestanu sa negiranjem genocida i svih drugih ratnih zločina u Bosni i Hercegovini i šire.**
- **Da se negiranje genocida i svih zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina kvalifikuje kao krivično delo.**

- **Da se 11. jul proglasi Danom sećanja na genocid u Srebrenici.**
- **Da se uklone murali koji slave ratnog zločinca R. Mladića.**
- **Da država Srbija odustane od politike izazivanja regionalne nestabilnosti** mešanjem u unutrašnja pitanja susednih država, pre svega Bosne i Hercegovine.

Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana - U znak solidarnosti i saosećanja sa porodicom Milivojević iz Lučana

ŽUC je podsetio: "U fabrici "Milan Blagojević-Namenska" iz Lučana 14. jula 2017. godine od eksplozije baruta poginuli su radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović. Pred Osnovnim sudom u Ivanjici vodio se krivični postupak (od 3.10.2019.) protiv generalnog direktora fabrike "Milan Blagojević-Namenska" iz Lučana - Radoša Milovanovića i dvojice rukovodilaca iz iste fabrike (Vladimira Lončarevića i Tome Stojića). Oni su optuženi da su 'izvršili teško krivično delo protiv opšte sigurnosti' jer su 14. jula 2017. godine, nakon eksplozije baruta poginuli radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović. Prvooptuženi *Radoš Milovanović* preminuo 21. aprila 2022.godine, zbog čega je obustavljen postupak protiv njega.

11. aprila 2023.

11. aprila 2023. godine Osnovni sud u Ivanjici osudio je na kaznu zatvora od po 3 godine Vladimiru Lončareviću i Romi Stojiću, rukovodiocima fabrike 'MB Namenska' u Lučanima kao odgovorne za smrt radnika Milomira Milivojevića i Milojka Ignjatovića. Porodica Milivojević, kao i njihovi advokati smatraju da je presuda 'preblaga, mizerna i minorna'. Izricanjem presude okončan je prvostepeni postupak pred sudom u Ivanjici, a o daljem postupku odlučivaće Viši sud. Celokupni tok suđenja pratili su, po nalogu režima, opstrukcije od strane Suda i Tužilaštva, a porodica Milivojević bila je izložena neprestanim ponižavanjima i maltretiranju, čak i kriminalizaciji samo za to što su se hrabro borili za pravdu i kažnjavanje odgovornih za nesreće! Žene u crnom su pratile suđenje od samog početka.

Uz izraze najdubljeg saosećanja pridružujemo se bolu porodice Milivojević i zajedno sa članovima porodice odaćemo poštu njihovom ubijenom sinu Milomiru na pomenu 14. jula na groblju u Lučanima" *navodi se u saopštenju od 13. jula.*

Stop teroru ruske agenture! – u znak solidarnosti sa **Petrom Nikitinom**, ruskim antiratnim aktivistom, ŽUC i Helsinški odbor za ljudska prava su uputili javni apel:

„Pripadnici Bezbednosno informativne agencije (BIA) na beogradskom aerodromu prilikom pokušaja povratka u Srbiju lišili slobode ruskog i holandskog državljanina sa stalnim boravkom u Beogradu Petra Nikitina, optuživši ga da je podržavao građanske proteste protiv nasilja. Preti mu deportacija. Najoštrije osuđujemo ovo grubo kršenje ljudskih prava dugogodišnjeg stanovnika Beograda, zahtevajući od nadležnih organa da mu odmah dozvole ulazak u zemlju u kojoj živi i njegova uža porodica. Ovaj postupak pripadnika BIA još je jedan dokaz kako u toj agenciji, nadležnoj za

zaštitu bezbednosti Srbije aktivno deluje agentura Ruske federacije, države koja ne samo što se svojom agresijom na Ukrajinu isključila iz zajednice iole demokratskih zemalja, nego sistematski i uporno ruši bezbednost Srbije i njenih građanki i građana gurajući našu zemlju u bespuće i sunovrat“, navodi se u saopštenju 13. jula 2023. (Valja napomenuti da je zahvaljujući pritisku javnosti P. Nikitinu dozvoljen ulazak u zemlju nakon 48 sati zadržavanja na aerodromu).

Izveštaj priredila: Staša Zajović uz podršku: Azra Šeta Hadžić, Ljiljane Spasić, Miloša Uroševića, Nastasje Radović, Nataše Milanović, Sanje Pavlović, Zinaide Marjanović.

Žene u crnom, septembar 2023.